

РЕЦЕПЦІЇ ПОНЯТТЯ «МУЗИЧНИЙ ТВІР» У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

I. Ю. Коновалова

Харківська державна академія культури, м. Харків, Україна
konovalova.kulik@gmail.com

I. Konovalova

Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-0133-1816>

I. Ю. Коновалова. Рецепції поняття «музичний твір» у сучасному науковому дискурсі

Визначено рівні осягнення концепту «музичний твір» у сучасній музикології та детермінанти множинності конотацій його онтологічної й феноменологічної специфіки в міждисциплінарному просторі гуманітаристики. Розглянуто смислові трансформації поняття «музичний твір» у музичній культурі др. пол. ХХ ст. та поставангардних явищ композиторської творчості (інсталяцій, перформансів, «відкритих» композицій тощо, з їх інтенцією до унікально-моментального вираження досвіду). Висвітлено нові підходи до рецепції поняття і явища «музичний твір» та його сучасних модифікацій. Запропоновано герменевтико-феноменологічний підхід до комплексного розуміння музичного твору, що вможлиблює багаторівневість його експлікації як продукту духовного виробництва і процесу / результату діяльності суб'єктів творчості (автора і виконавця), артефакту культури, носія художнього смислу (музичного смислообразу) і ціннісного контексту.

Ключові слова: музичний твір, концепт, музична універсалія, теоретична музикологія, рецепція.

I. Konovalova. Receptions of the “piece of music” concept in the modern scientific discourse

The article is devoted to disclosure of multilevel comprehension of the “piece of music” concept in the modern musicology and determinants of the multiplicity of connotations of its ontological and phenomenological specifics in the interdisciplinary space of the humanities.

The purpose of the article — to determine the specifics of reception of the “piece of music” concept and phenomenon in the modern scientific discourse.

The methodology of research is complex and based on the comparative, cultural, art historical scientific approaches, fundamentals of systematic and analytical, phenomenological, descriptive and terminological methods of analysis with the use of musicological methodological tools.

The results. The notional transformations of the “piece of music” concept in the musical culture of the second half of the XX century are studied and on the basis of systematization of modern trends and levels of analytics of the “piece of music” concept, generated in the humanistic and musicological area, new approaches to reception of the same concept and phenomenon (thesaurus, language and semiotic, discursive, communicative and psychological) are outlined. The cultural ambivalence of the music work phenomenon, the multilayered process of objectification of the artistic information, contained herein and presented in the intonation and figurative form, are disclosed.

The scientific novelty of the article pertains to application of a hermeneutic and phenomenological approach to explication of the piece of music and its post-avant-garde modifications (installations, performances, “open” compositions etc., with their intension for unique and momentary expression of experience and unscriptedness in traditional frameworks of music opuses), constituting different manifestations and facets of an integral and multifaceted phenomenon of the music work and determination of its hypostasis as an artifact of culture, result of spiritual production, process/deliverables of the creator’s activities (author and performer), carrier of an artistic meaning (musical semantic image) and value context.

It is emphasized that the ontological and existential nature of the music work, its functional and notional polyphony, the focus of the world images and the author image in its artistic fabric make it possible to consider it in the multiplicity of perspectives (philosophical and aesthetic, phenomenological, axiological, communicational and psychological, creative and practical, artistic and semantic, individual and personal, semiotic interpretation) and research paradigms.

The practical significance of the scientific intelligence lies in a possibility to apply the hermeneutic and phenomenological approach in the further development of the problems of a music work and involvement of

* This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

the findings in the musical and pedagogical areas, in the training courses “musical aesthetics”, “philosophy of music”, “musical interpretation”, “analysis of music works” etc.

Keywords: *piece of music, concept, musical universal, theoretical musicology.*

Постановка проблеми. Глобальна зміна генеральної парадигми європейської професійної музики, що відбулася в добу Новітнього часу та яка віддзеркалила кардинальні зрушення у сформованій картині світу, суттєво вплинула на систему усталених естетичних уявлень, детермінувавши трансформаційні процеси в царині композиторської творчості. Іntenція художньої свідомості митців на радикальну новаційність у сфері звукоакустичного світомоделювання, часопросторної організації музики зумовлює формування нових алгоритмів тлумачення музичних універсалій та створює передумови для переосмислення проблеми музичного твору, що є «грандіозною у своїй духовно-евристичній потенції» (Суханцева, 2000). Загострення питання експлікації музичного твору у зв'язку з його модифікаціями в сучасній культурі та необхідність перегляду дефініції цього поняття, що нині набуло «більш глибокого, багатогранного, а також проблемно-дискурсивного змісту» (Шип, 2015, с. 8), становить **актуальність** цієї розвідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за свідчує, що осягнення проблеми музичного твору, загальнозначущої для гуманітарної культури Новітнього часу, привертає широкий науковий інтерес та становить масштабну дослідницьку сферу. Діапазон сучасного тлумачення твору, як багатозарового явища, підлеглого принципу історизму та фундаментальному естетико-художньому поняттю в ціннісно-ієрархічній системі мистецтва, охоплює концептосферу провідних галузей гуманітаристики (філософії, культурології, психології, мистецтвознавства тощо). Проблема твору осмислюється представниками герменевтики (Г. Г. Гадамер, Е. Бетті), феноменології (Е. Ансерме, Р. Інгарден, О. Лосев, М. Хайдеггер), структуралізму і постструктуралізму (Р. Барт, У. Еко, К. Леві-Строс, М. Фуко) та інших філософських учень ХХ ст.

У дискурсі музикології питання музичного твору осягаються в контексті вивчення надширокої проблематики історичного та теоретичного спрямувань (Н. Герасимова-Персидська, Н. Горюхіна, К. Дальхаус, М. Калашник, З. Лісса, Є. Морева, А. Муха, Є. Назайкінський, В. Холопова, О. Чекан, С. Шип, Х. Еггебрехт та ін.), воно досліджується в аспектах музичної соціології (Т. Адорно, А. Сохор), музичної психології (В. Медушевський, І. Кулка), філософії музики (В. Суханцева, О. Шелякін), музичної естетики (І. Малишев), художньої, зокрема музичної, інтерпретації (Є. Гуренко, В. Москаленко, Н. Корихалова, Ю. Кочнев), музичного виконавства тощо. Мистецтвознавчий вектор скерований на розкриття буттєвого статусу і цілісності музичного твору, усвідомлення як видової категорії тощо.

Натомість, попри значну розробку проблемного поля музичного твору, що посідає особливе місце серед художніх об'єктів, та ґрунтовність узагальнень у досвіді його вивчення, й досі існує немало важливих аспектів, у науковій царині не опанованих або розкритих почасти. З-поміж останніх — окреслення напрямів сучасної аналітики і підходів до тлумачення концепту музичного твору з урахуванням міждисциплінарного досвіду, що вможливорює порозуміння динаміки сучасних музично-творчих і ширше — культуротворчих процесів.

Мета статті — визначити специфіку рецепції поняття «музичний твір» у сучасному науковому дискурсі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Музичний твір як одна з центральних категорій музикознавства, що корелює з іншими мистецькими універсаліями (стиль, жанр), та музично-художнє явище, пов'язане з об'єктивацією міметичного, творчо-діяльнісного досвіду композитора і виконавця, посідає виключне місце в художній практиці та науці про музику.

Процес кристалізації цього історично детермінованого мистецького феномену і поняття розпочався в європейському культурно-цивілізаційному просторі в добу Відродження — період становлення музичного авторства, утвердження ідеї структурності та текстуалізації музичної культури. Осмислений у ренесансних

трактатах Й. Тінкториса, Н. Лістеніуса та ін., музичний твір первинно набув дефініції точно фіксованої, «зробленої речі» («res facta») та досконалого й завершеного творіння («opus perfectum et absolutum»). Чинники унікальності, неповторності й оригінальності стали основоположними в розумінні концепту музичного твору, що презентує та звеличує постать композитора в просторі культури та є головною маніфестацією його креативної діяльності. Відзначена більшістю науковців фіксованість як константна ознака музичного твору в реаліях Нового часу сприяє його архітектонічному позачасовому уявленню, «убезпечує життєву автономність від місця і часу виникнення, а також «співвіднесення з автором та виконавцем» (Назайкинський, 1982, с. 26).

Функційна та смислова множинність музичного твору як семантичної «одиниці музичної культури» й «багаторівневого, специфічного і складного поняття» (Муха, 1979, с. 170) зумовлює широту конотацій його онтологічної та феноменологічної специфіки й плюралізм дослідницьких траєкторій.

У науці про музику твір музичного мистецтва набув визначення «результату авторської творчості», «художнього продукту», «матеріально зафіксованого ідеального художнього об'єкта», створеного композитором «на базі існуючих у культурі можливостей та засобів, що володіє здатністю зберігати свою інваріантну структуру та водночас <...> історично розвиватися» (Назайкинський, 1982, с. 28) тощо. Смісловий потенціал музичного твору розкривають терміни «артефакт», «музичний об'єкт», «знаковий об'єкт», «текст», «інформаційне повідомлення», «мовленнєвий акт», «об'єктивація», «продукт мисленнєвої діяльності» (Шип, 2009, с. 14). Багатогранність проявів музичного твору, за суженням А. Мухи, уможливує його розгляд як «унікально-одиночного авторського творіння», «варіантно-виконавської версії», «узагальнено-музичного явища», «теоретичного поняття» (Муха, 1979).

У широкому філософському розумінні, музичний твір — це предмет естетичного сприйняття та особливий динамічний музично-художній світ, підкорений часопросторним

закономірностям і який володіє емоційною логікою, специфічно музичною предметністю (Назайкинський, 1982, с. 9). Він «сполучає у собі позачасову... стійкість та процесуальність... як відношення просторового та часового чинників» (Герасимова-Персидская, 2002, с. 3) та має діалектичність буття, підкреслену його знаходженням «у фокусі силових полів: процесуального — структурного, часового — просторового, варіабельного — регламентованого» (там само, 2002, с. 10).

Детермінований суб'єктивно-психологічними мотивами композитора-автора, музичний твір на глибинному рівні несе відбиток світоглядних та аксіологічних орієнтацій творчої індивідуальності, її особистісний смисл.

У структурі музичного твору закладена амбівалентність, властива академічному музичному мистецтву як звукочасовому, процесуальному виду художньої творчості, результати якої об'єктивуються в знаково-символічній формі та аудіальному вираженні, у практиці живої художньо-виконавської реалізації. У зв'язку із цим, розуміння семантичної специфіки музичного твору виникає на основі диференціації його двох буттєвих іпостасей — потенційно подієвої, фіксованої (музичний твір як текст) та реально-подієвої (твір як акустичний феномен, звученнєва подія буття). Окреслені іпостасі вможливають віднесення музичного твору до провідних різновидів музично-художньої, і ширше — культурної практики — композиторства і виконавства.

У системі культури музичний твір постає як культурний артефакт, художньо-історичний феномен, своєрідний пам'ятник певної доби, у якому віддзеркалюються властиві епосі принципи музичного мислення і форми знакової фіксації (Назайкинський, 1982, с. 249). Твір усвідомлюється як феномен культури, її смислова одиниця і досвід, «згорнутий» у модель, певний знак, що набуває художньо-смислового значення, несе інформацію про світ самої культури, її стильовий простір та особистісне наповнення творчості суб'єктів. Об'єктивація суб'єктивних, особистісно позначених емоційно-чуттєвих елементів, які включені в контекст музичних творів, робить їх скарбницею художньої історії,

надаючи композиторській творчості і самому авторові особливий статус, ціннісний сенс та універсальну значущість у культурі.

У креативно-діяльнісному аспекті, музичний твір — це творчий результат художньої діяльності композитора (автора-творця), виконавця та суб'єкта, який сприймає. У творі сфокусовано культурно-світоглядний концепт музично-авторської діяльності, художню сутність процесу емоційного переживання й сприйняття композитором світу, віддзеркаленого в художній формі. У цьому сенсі музичний твір — це матеріально-знакове втілення художньо розвинутої, логічно осмисленої, структурованої і завершеної авторської ідеї, яка інтегрована в цілісну композицію й виражена мовно-стильовими засобами музичного мистецтва. Основним носієм такої ідеї в музичному творі є сформований свідомістю митця інтонаційно-художній образ, який характеризується змістовністю, інформаційною ємністю й набуває особливої цінності, що розкривається в результаті осягнення єдності його предметної сторони та закладеного в ньому ідеального смислу.

Специфіка музичного твору задається композитором — інтерпретатором картини світу, який сприймає світ інтонаційно та кодує акти світопізнання в музично-образній, художній формі з індивідуально-стильовими особливостями, та формується виконавцем у процесі озвучення й тлумачення його смислового потенціалу, постаючи як «самостійна музично-інтонаційна програма, що розкривається як художнє ціле у взаємодії її еталонних слухових уявлень та їх інтерпретацій» (Москаленко, 2013).

Окреслена багатогранність екзистенції музичного твору зумовлює широту діапазону його конотацій та множинність механізмів аналітики з акцентуацією різних граней і властивостей та скеровує наукову думку на пошук всеохоплюючої дефініції поняття «музичний твір».

У контексті інтенцій «стійкого загальнонаукового розуміння феномену музичного твору» (Шип, 2015, с. 9), науковець пропонує обґрунтування специфіки останнього на основі його диференціації на чотири рівні, виокремлюючи, зокрема, такі іпостасі: ідеальну звукову форму-інваріант з притаманним їй узагальненим

сміслом, що зберігається в колективній пам'яті (культурній традиції); ідеальну звукову форму, збережену пам'яттю індивіда, з властивим їй особистісним смислом; індивідуальну модель інтонаційних дій (план-конструкцію), створену автором з метою подальшого буття; звукову форму, реалізовану в конкретних умовах (Шип, 2015, с. 13).

Серед сучасних підходів, що наближають розуміння концепту музичного твору і збагачують його теорію й методологію, — тезаурусний, мовно-семіотичний, дискурсивний, комунікативно-психологічний.

З позицій тезаурусного підходу, запропонованого М. Калашник, музичний твір тлумачиться як одна з форм тезауруса та характеризується як «локалізована в реальному часопросторі, але принципово не обмежена в хронотопі культури семантична єдність, яка в структурованому вигляді зберігає знання про музику як мистецтво інтонованого змісту, способу пізнання світу та виразу авторського ставлення до нього, жанрової, стильової, мовної традиції, соціуму, природи, культури, людської особистості та загальних законів буття» (Калашник, 2021, с. 58–60).

У межах мовно-семіотичного підходу (А. Арановський, Ю. Кочнев, В. Москаленко, С. Шип та ін.) музичний твір осягається як текст, знакова структура, художньо-семантична цілісність та об'єкт інтерпретування.

Дискурсивний підхід і розроблена на його засадах дискурсивно-подієва концепція розгляду музичного твору, висунута Є. Моревою, розкриває твір як художній феномен і тип мовленнєвої практики, об'єкт, що постійно оновлюється й збагачується в структурно-смісловому аспекті (Морева, 2005).

Згідно з комунікативно-психологічним підходом, розробленим презентантом чеської школи психології мистецтва І. Кулкою, під твором розуміється «артефакт, спрямований на естетичну комунікацію, <...> єдність усіх можливих утілень художнього проекту та його сприйняття», який існує в суспільній свідомості «як сукупність нових комунікаційних можливостей, що постійно відкриваються та завжди реалізуються соціально-історичним та індивідуально-психологічним шляхом» (Кулка, 2019, с. 37). До значущих аналітичних рівнів художнього твору, найбільше

релевантних психологічно, І. Кулка відносить річ, образ, вираження, знак, модель. Сприйнятий як онтологічний факт, річ, художній твір переростає в естетичне сприйняття з моменту усвідомлення реципієнтом «наявності перед ним художнього твору». На інших аналітичних рівнях твір виникає як образ віддзеркалення подій світу у творі та набуття ним філософської сутності; як вираження внутрішнього, суб'єктивного світу у творі, з трансляцією ставлення автора до дійсності; як знак, засіб міжособистісної комунікації та обміну інформацією; як модель — зображення певної системи уявлень, котра стає елементом твору, знаходиться всередині та у зовнішній сфері, забезпечуючи зв'язок людини з культурою (Кулка, 2019, с. 39).

Сучасна музикологія перебуває на шляху розробки універсальної систематики явищ, які є маркером принципово нової концепції творчості, сформованої в умовах постнекласичної парадигми мислення. Специфіку цієї концепції унаочнює орієнтація на «opus post» з акцентом на взірць небувалий, єдиний у своєму роді («opus unicum»), що характеризується миттєвим, унікально-моментальним вираженням досвіду. Означені взірці, які «не вписуються» в традиційні уявлення про музичний опус, здобули різні термінологічні позначення: «композиційна модель», «відкрита» композиція, «індивідуальна модель», «індивідуальний синтаксис».

Розумінню сутності музичного твору як об'єкта музикології, що набув смислової трансформації в соціокультурній ситуації сьогодення, сприяє опора на міждисциплінарний дослідницький інструментарій, зокрема філософський. Адже в перипетіях сучасної цивілізації саме питання «що і як розуміти у музичному творі?» є, на думку В. Суханцевої, квінтсенцією філософського тлумачення музики (Суханцева, 2000).

За цих умов плідним щодо розкриття сутності явища і поняття «музичний твір» та його постсучасних модифікацій є звернення до настанов герменевтики й феноменології — найвпливовіших філософських учень сьогодення, застосування комплексного герменевтико-феноменологічного підходу (Коновалова, 2018, с. 64–65). Підставою застосування цього підходу є інтенційний досвід осягнення світу, запропонований

феноменологами (Е. Гуссерль, М. Хайдеггер та ін.) і підхоплений представниками герменевтики (Г.-Г. Гадамер та ін.), що фокусується на феномені окремого твору, який є зримою, відчутною і символічною річчю, містить смисл — істину буття, що розкривається в акті інтенційного переживання, здійснюється в результаті дескрипції процесів сприйняття світу мислячим суб'єктом, наділеним свідомістю (Хайдеггер, 2008, с. 103). Унаслідок такого підходу відбувається акцент на виявленні феноменальної природи твору, що забезпечує формування уявлень про останній як ідеальну модель для осмислення феноменів загалом. Із цих позицій виникає можливість цілісного осягнення музичного твору як «ставлення світу», буття, що здобуло феноменальне вираження, та авторське творіння, осмислене в єдності значення й вираження, розкритті смислів і образів, знаків та символів, матеріалізованих у художньо-смислових формах, які утворюють єдність і виконують семантико-аксіологічну, комунікативну та виражальну функції, а також спрямовані на трансляцію інтелектуально-духовного досвіду.

Застосування герменевтико-феноменологічного підходу вможливує комплексну експлікацію музичного твору як продукту духовного виробництва і діяльності суб'єктів творчості, артефакту, носія художнього смислу (музичного смислообразу) і ціннісного контексту. Цей підхід націлює на виявлення: 1) багаторівневості онтологічних вимірів музичного твору, ініційованого «мислячим» духом, творчою свідомістю композитора; 2) іманентних властивостей і психокреативних характеристик музичного твору, віддзеркаленої в ньому художньої інтеграції матеріально-знакової (фіксованої, текстуалізованої), акустично вираженої (озвученої та інтерпретованої виконавцем, музично-мовленневої) і духовно-змістовної (ціннісно-смислової) форм та граней репрезентації; 3) диференціації контекстуального і формально-мовного, ідеального й матеріального планів твору, які сприяють його феноменальному вираженню та зумовлюють можливість культурної трансляції закладених у ньому етико-естетичних ідей, художніх образів, духовних смислів і цінностей.

Висновки. Аспекти, розглянуті в розвідці, дозволяють дійти висновку, згідно з яким «музичний твір» — найзначніше явище і поняття музичного мистецтва, що зазнало смислових трансформацій та здобуло широкий діапазон тлумачень у гуманітаристиці. Сучасні рецепції поняття «музичний твір» віддзеркалюють інтенції музикології щодо загальнонаукового розуміння цього художнього феномену в руслі розробки універсальної систематики явищ, які є маркером принципово нової концепції творчості, сформованої в умовах постсучасності.

Будучи художнім посланням і твором у духовному світі культури, музичний твір стає не лише мистецтвознавчою, але й культурологічною категорією, що унаочнює специфіку багатоканального діалогу в системі світ — особистість — культура. Смилова амбівалентність музичного

твору як тексту і твору культури, фокусованість у його художній тканині образів світу та образу автора зумовлює множинність конотацій його онтологічної й феноменологічної специфіки, що розкривається в діалектиці загального і особливого, об'єктивного й суб'єктивного, традиційного та інноваційного, історичного та позаісторичного, часового та позачасового, сталого і рухомого, завершеного та відкритого, фіксованого та незакріпленого, буттєвого та такого, що перебуває в становленні, тощо.

Багатшаровість процесу об'єктивації художньої інформації, яка закладена у творі, фокусованість у його художній тканині образів світу та образу автора дозволяє розглянути його в розмаїтті ракурсів та дослідницьких парадигм, що становить **перспективи подальших досліджень**.

Список посилань

- Гадамер, Г. Г. (2008). *Актуальность прекрасного*. Искусство.
- Герасимова-Персидская, Н. (2002). От «рес факта» к «опусу»: процесс и структура. *Музичний твір як творчий процес*. Науковий вісник національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, 21, 3–10.
- Калашник, М. П. (2021, 5–6 квітня). *Музичний твір як носій композиторського тезауруса*. [Музичний твір у світлі сучасних наукових досліджень. Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції 2021 р.] Дніпропетровська академія музики імені М. Глінки. Грані.
- Коновалова, І. Ю. (2018). *Феномен композитора в часопросторі європейської музичної культури ХХ століття: модули теоретичного осягнення*. Планета-Принт.
- Кулка, І. (2019). *Психология искусства*. Гуманитарный центр.
- Морева, Е. А. (2005). *Музыкальное произведение как вид дискурсивной практики* [Диссертация кандидата, Национальная музыкальная академия Украины им. П. И. Чайковского].
- Москаленко, В. (2013). *Лекції з музичної інтерпретації*. Національна музична академія України імені П. І. Чайковського.
- Муха, А. (1979). *Процесс композиторского творчества* (проблемы и пути исследования). Музична Україна.
- Назайкинский, Е. (1982). *Логика музыкальной композиции*. Музыка.
- Суханцева, В. (2000). *Музыка как мир человека. От идеи вселенной — к философии музыки*. Факт.
- Хайдеггер, М. (2008). *Исток художественного творения*. А. Михайлова (Пер. с нем.). Академический проект.
- Шип, С. (2009). Задум музичного твору у лінгвосоціотичному аспекті. *Музична україністика: сучасний вимір*, 3, 105–119. ІМФЕ імені М. Т. Рильського.
- Шип, С. В. (2015). Что такое «музыкальное произведение?» *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Сер. 14. *Теорія та методика мистецької освіти*, 8–13.

References

- Gadamer, G. G. (2008). *The relevance of the beautiful*. Iskusstvo. [In Russian].
- Gerasimova-Persidskaya, N. (2002). From “res facta” to “opus”: process and structure. *Muzychnyi tvir yak tvorchyi protses*. *Naukovyi visnyk natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy im. P. I. Chaikovskoho*, 21, 3–10. [In Russian].
- Kalashnyk, M. P. (April 5–6, 2021). *Musical work as a carrier of the composer's thesaurus*. [Musical work in the light of modern scientific research. Collection of materials of the V All-Ukrainian Scientific and Practical Conference 2021]. Dnipropetrovs'k Academy of Music named after M. Glinka. Grani. [In Ukrainian].
- Konovalova, I. Y. (2018). *The Phenomenon of the Composer in the Time Space of European Musical Culture of the XX Century: Modes of Theoretical Comprehension*. Planeta-Print. [In Ukrainian].
- Kulka, I. (2019). *The psychology of art*. Gumanitarnyj centr. [In Russian].

- Moreva, E. A. (2005). *Musical work as a type of discursive practice* [Candidate's thesis, P. I. Tchaikovsky National Musical Academy of Ukraine]. [In Russian].
- Moskalenko, V. (2013). *Lectures on musical interpretation*. P. I. Tchaikovsky National Musical Academy of Ukraine. [In Ukrainian].
- Mucha, A. (1979). *The Process of Composer's Creation (Problems and Ways of Research)*. Muzychna Ukraina. [In Ukrainian].
- Nazaikinsky, E. (1982). *The logic of musical composition*. Muzyka. [In Russian].
- Sukhantseva, V. (2000). *Music as a human world. From the idea of the universe to the philosophy of music*. Fact. [In Russian].
- Heidegger, M. (2008). *The origin of artistic creation*. A. Mikhailova (Translated from German). Akademicheskij projekt. [In Russian].
- Shyp, S. (2009). The idea of a musical work in the linguistic semiotic aspect. *Muzychna ukrainistyka: suchasnyi vymir*, 3, 105–119. Institute of Art History, Folklore and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine. [In Ukrainian].
- Shyp, S. V. (2015). What is a “piece of music?” *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Ser. 14. Teoriia ta metodyka mystetskoï osvity*, 8–13. [In Russian].

Коновалова І. Ю., доктор мистецтвознавства, доцент,
зав. кафедри теорії та історії музики, Харківська державна
академія культури, м. Харків, Україна

Konovalova I., Doctor of Arts, Associate Professor, Head
of the Department of Music Theory and History, Kharkiv State
Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine

Надійшла до редколегії 17.01.2023